

Nagy Katalin¹ – Mezei József²

Nemzetközi kitekintés a terrorelhárítás területén folytatott biztonságtudatosítási programokba

International Outlook on the Terrorism-related Security Awareness Programs

A 20. század végén, a 21. század elején megjelenő új típusú, jelentős emberi és anyagi áldozatot követelő terrortámadásokra adott válaszok közül a biztonságtudatosítás a nemzetbiztonsági és rendészeti szektoroktól mindenképpen új szemléletet követel meg. Egy az eddigi gyakorlattól jelentősen eltérő hozzáállást, a korábbi szűk, ügyszerű konspirált együttműködés helyett egy széles körű, nyílt kapcsolat kialakítását igényli a társadalommal. A biztonságtudatosításra a legtöbb demokratikus országban hatékony eszközként tekintenek, amit jól mutat, hogy viszonylag rövid idő alatt milyen széles körben terjedt el. Azonban annak ellenére, hogy a kihívások azonosak, a prevenciós szemlélethez való hozzáállásban, a kapcsolódó intézkedések típusában, azok megvalósításában és az alkalmazott eszközökben vannak eltérések. A társadalom egészét érintő fenyegetésre tekintettel, továbbá azt figyelembe véve, hogy ezzel a kockázati tényezővel az előttünk álló időszakban is biztosan számolnunk kell, érdemes figyelemmel kíséreni, az e téren élen járó országok jó gyakorlatait és az ott elért sikereket a saját rendszereink fejlesztése, tökéletesítése során felhasználni.

Kulcsszavak: terrorizmus, prevenció, biztonságtudatosság

Among the responses to the new types of terrorist attacks that emerged at the end of the 20th century and the beginning of the 21st century, which required enormous human and material casualties, security awareness inevitably required a new approach from national security agencies and law enforcement. An attitude that differs significantly from the current practice requires the establishment of a broad, direct relationship with society, instead of the previously narrow, deft conspiracy. Security

¹ Nagy Katalin, Terrorelhárítási Központ, ORCID: 0000-0002-1386-6896.

² Mezei József egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, ORCID: 0000-0002-2625-6317.

awareness is seen as an effective tool in most democracies, which is demonstrated by its widespread use in a relatively short period of time. However, although the challenges are the same, there are differences in the approach to prevention, the type of related measures, their implementation and the toolkits and methods used. Given the threat posed by the new type of terrorism to society as a whole, this risks factor must be taken into account in the coming years, and it is worth monitoring the good practices and experiences of countries which have been executing awareness programs; our security awareness system has to be improved on the basis of these.

Keywords: terrorism, prevention, security awareness

1. Bevezető

Napjainkban számos országban működtetnek a terrorelhárításhoz kötődően biztonságtudatosító programokat. Ennek legfőbb oka, hogy a terrorizmus az elmúlt időszakban nagyon rövid idő alatt olyan jelentős kockázati tényezővé vált az Amerikai Egyesült Államokban (USA) és Európában, hogy az addig alkalmazott módszerekkel nem lehetett megfelelő válaszokat adni rá. A megváltozott körülmények okán a társadalom széles körű bevonása jelenthette a prevenció hatékony növelésének egyik útját. A biztonságtudatos ember nemcsak saját magát, hanem a környezetét, a környezetében élő emberek biztonságát is megvédheti. Ezen túlmenően ezek a programok növelik az állampolgárok biztonságérzetét, a rendészeti szervekbe vetett bizalmat, továbbá jelentősen kiszélesítik a terrorelhárításért felelős szervezetek információgyűjtő képességét.³

A programok folytatása kapcsán lényeges szempont, hogy a hatékony biztonságtudatosítást az állapot megléte ezen a területen az ismeretátadás után csak egy bizonyos időtartamban áll fenn, annak hosszú időszakon keresztüli fenntartása rendszeres tanulást, oktatást igényel. Ennek elsődleges oka, hogy a terrorcselekmények fajtái, okai, elkövetési módjai, célcsoportjai, a technológia és ezzel összefüggésben a megelőzést elősegítő ismeretek, a gyanús jelek, a ráutaló magatartások változnak, éppúgy, mint a bekövetkezett támadás káros következményeinek csökkentését elősegítő megoldások.

Annak ellenére, hogy a terrorcselekményekkel összefüggő kihívások és a biztonságtudatosítási programokkal kapcsolatos célok alapvetően az egyes országokban azonosak, némely körülmény (például a kockázatok nagysága, a humán, az anyagi és a technikai lehetőségek) okán a kialakított programok között vannak eltérések. A humán jelenlét, az ember-ember közvetlen kapcsolata azonban végigkíséri valamennyi eszköz alkalmazását.⁴

A bemutatható módszerek, lehetőségek számossága és a rendelkezésre álló keret szűkössége okán a következőkben a teljesség igénye nélkül négy, e téren jelentős

³ Nagy Katalin – Mezei József: A biztonságtudatosítás megjelenése a terrorelhárítás területén. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 7. (2019), 4. 105–117.

⁴ Uo.

tapasztalattal rendelkező ország programjának egy-egy hatékony, újszerű részterületét mutatjuk be.

2. Nemzetközi példák bemutatása

2.1. USA

A 21. század kezdetén az USA-ban végrehajtott, a köztudatba 9/11 néven bevonult terrorcselekmény⁵ az új világban változást indított el a társadalmi gondolkodásban, illetve a társadalomnak a terrorcselekmények elleni védekezésbe történő bevonásával kapcsolatos addigi szakmai álláspontban. Megnőtt a társadalom igénye a terror-támadások megelőzésével és elhárításával, illetve a támadás bekövetkezése esetén tanúsítandó magatartással kapcsolatos tudás megismerése iránt. A terrorizmus által jelentett komplex és átfogó fenyegetés kezeléséről az USA kormánya és illetékes szervezetei is úgy gondolták, hogy az egész társadalmat megszólítják a biztonság-tudatosítás érdekében tett erőfeszítéseik során, mivel álláspontjuk szerint a nemzet biztonsága megosztott felelősség, aminek lényege, hogy annak megteremtésében a kormányzat mellett a magánszektornak és a magánszemélyeknek is részt kell vállalnia.

Az USA-ban a Belbiztonsági Minisztérium⁶ (*Department of Homeland Security* – DHS) lett az egyik központi szerve a terrorcselekmények megelőzésével kapcsolatos feladatoknak, benne a biztonság-tudatosítási programoknak. A minisztérium biztonsággal kapcsolatos álláspontja, miszerint „az amerikaiak mindannyian osztoznak a nemzet biztonságában, és mindig tisztában kell lenniük az USA-ban elkövetett terrorista támadások fokozott kockázatával és azzal, mit kell tenniük”⁷ tetten érhető a biztonság-tudatosítási kampányaiban is. Jelen tanulmányban a biztonság-tudatosítási tevékenységeken belül két olyan projektet érintünk, amelyekben az evolúciós folyamat három szintje (rendvédelmi szervek, magánszféra, társadalom) jól kivehető.

2010 júliusában a DHS elindította a „Ha látsz valamit, mondd el!” kampányt.⁸ Ennek célja, hogy a projekt keretében az állami és a helyi rendészeti szervezetek munkatársait kiképezzék a terrorizmus és a terrorizmushoz kapcsolódó bűncselekmények jeleinek, ráutaló magatartásjegyeinek felismerésére, majd ezt követően velük együttműködve a társadalom további csoportjait is bevonja a projektbe a terrorcselekmények megelőzése érdekében.

A kampányba bekapcsolódott a magánszektor is, két oldalról. Egyrészt, például a modern technológiai megoldások bevezetésében, illetve a lakosságot könnyebben

⁵ *September 11 Attacks*. Elérhető: www.history.com/topics/21st-century/9-11-attacks (A letöltés dátuma: 2020. 04. 02.)

⁶ A Belbiztonsági Minisztérium létrehozása szorosan összefügg a 2001. szeptember 11-i terrortámadással. Feladata többek között az USA terrortámadásokkal szembeni sebezhetőségének csökkentése.

⁷ Kerrin-Sina Arfsten: Before, Now, and After the Event of Terror: Situational Terror Awareness for Civilians in US Homeland Security. *European Journal for Security Research*, 5. (2020), 2. 223–258.

⁸ Érdekeség, hogy a projektet a New York Metropolitan Közlekedési Hatóság találta ki és a DHS tőle vette át. A kezdeményezés lényege az 5W-k használata (Who, What, When, Where, Why), vagyis, hogy Kí vagy? Mit láttál? Mikor láttad? Hol láttad? Miért volt gyanús?

és eredményesebben elérő eszközök ajánlásával és forgatókönyvek írásával támogatják a rendészeti szerveket.⁹ Másrészt a magánszektor egyes elemei célpontjai is a kampánynak. Ezen partnerek között megtalálhatóak például az USA-ban működő népszerű sportszövetségek – kosárlabda, labdarúgás, jégkorong –, ennek indokoltsága pedig az események látogatóinak számossága okán is könnyen belátható.

A biztonságtudatossági kampány keretében aktuálisan már többféle módon hívják fel a lakosság figyelmét a terrortámadásokkal összefüggő gyanús jelekre, a megelőzéshez és a túléléshez szükséges ismeretekre. Rövid videóban példaként mutatnak be egyrészt olyan cselekményeket,¹⁰ amelyeket egy terrorista a támadás előtt végrehajthat,¹¹ másrészt egyszerű megfigyelési gyakorlatokat, amivel azt szemléltetik, hogy a környezetünkben történetek között hogy lehet felismerni a terrorcselekmények szempontjából releváns jeleket.¹² Azt is tudatosítják a lakosságban, hogy a gyanús jelek észrevétele és azok jelentése a hatóságoknak mennyire fontos. A rövidfilmek mellett írásos dokumentumokat is közzétesznek a kampány honlapján annak lényegi elemeiről, a bejelentések megkönnyítését segítő információkról,¹³ illetve az állampolgárok minél szélesebb rétegének elérése érdekében a közösségimédia-felületeket is igénybe veszik. A projekt további népszerűsítése céljából a DHS szeptember 25-ét kinevezte a nemzeti „Ha látsz valamit, mondd el!” tudatosság napjának.

Az emberek nagy része a mindennapok folyamán úgy él, mozog, cselekszik, hogy nagyon sok mindent nem vesz észre a körülötte történő események sorában. A terrorszempontból érzékenyített, ezáltal tudatosabb civilek azonban nagyobb figyelmet fordítanak a környezetükre és a körülöttük zajló történésekre. Kiemelt jelentősége van e képességeknek, készségeknek az úgynevezett puha célpontoknál,¹⁴ amit az elmúlt évek európai terrortámadásai is alátámasztanak.

A puha célpontok közül az USA-ban az iskolák kiemelten veszélyeztetett helyszínek. Az ott elkövetett lövöldözéses támadások gyakorisága miatt az egyik fő irány a prevenció kampányoknak. Ez szintén a terrortámadásokkal kapcsolatos biztonságtudatossági program részeként értelmezhető. A rendészet ebben a projektben is a magánszektorral és a civilekkel (például egyetemekkel) együttműködve igyekszik

⁹ *If You See Something, Say Something® Awareness Day*. Homeland Security. Elérhető: www.dhs.gov/see-something-say-something/about-campaign/seesay-day (A letöltés dátuma: 2020. 04. 02.)

¹⁰ Ezek: a gyanús megfigyelés (távcsővel, térképpel stb.); információszerzés (körülményekről, lehetőségekről gyanúsán informálódó személy); biztonsági körülmények felmérése (egy terepszakasz körbejárása); bizonyos eszközök beszerzése (egyenruhák, robbanószerek, lőszer stb.); gyanús idegen megjelenése (nem szokott arra járni a személy, nem szokott az adott gépjármű ott állni, stb.); próbaút (a menekülési útvonalak felderítése); eszközök telepítése (gyanús csomagok, robbanószerek).

¹¹ Stephen Loiaconi: *6 tips for preventing and surviving a terrorist attack*. 2015. Elérhető: <https://wjla.com/news/nation-world/6-tips-for-preventing-and-surviving-a-terrorist-attack> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 02.)

¹² *Take the Challenge*. Homeland Security. Elérhető: www.dhs.gov/see-something-say-something/take-challenge (A letöltés dátuma: 2020. 04. 02.)

¹³ *If You See Something, Say Something® Campaign Materials*. Homeland Security. Elérhető: www.dhs.gov/publication/if-you-see-something-say-something-campaign-materials (A letöltés dátuma: 2020. 04. 02.)

¹⁴ Puha célpont alatt azokat a helyszíneket értjük, amelyek olyan gyengén védett vagy nehezebben védhető helyek, ahol nagyszámú tömeg jelenlétére lehet számítani, és egy esetleges támadás jelentős médiafigyelmet válthat ki, illetve komoly gazdasági kihatása lehet. Jasenszky Nándor: *Mindennapi biztonság*. Budapest, Terrorelhárítási központ, 2019. Ilyenek például az iskolák, a sportesemények, koncertek, egyéb kulturális rendezvények, események.

bemutatni a biztonságtudatos viselkedést és magatartást,¹⁵ és átadni az ilyen típusú támadásokra történő felkészüléssel és reagálással, valamint a túléléssel kapcsolatos ismereteket.¹⁶ Az egyéb szakértői csoportjai is részt vesznek a programban, saját szakterületüket érintően, mint például az Iskolai Pszichológusok Nemzeti Szövetsége. Egyrészt a család és az oktatók kaphatnak segítséget a szövetségtől ahhoz, hogyan tudják támogatni a gyermekeket egy ilyen típusú támadás feldolgozásában,¹⁷ illetve összeállítottak tájékoztatókat is a legjobb gyakorlatokról a lövöldözéses és egyéb fegyveres támadások kezelésének témaköreiben.¹⁸ Ezen túlmenően civil szerveződések is alakultak az ilyen típusú kockázatok megelőzése érdekében, amelyek közösségépítéssel, a tudatos viselkedésre történő felkészítéssel támogatják a kormányzat ez irányú törekvéseit. Ennek során ők is többféle módszert (előadások, videófilmek), illetve felületet (nagy eseményeken való részvétel, előadások, közösségi média) használnak. Egy, a közösségimédia-felületeken terjesztett videóanyag egy diák radikalizálódásának lehetséges jeleit mutatja be úgy, hogy egyrészt segítséget ad e jelek valós helyzetben történő felismeréséhez, másrészt kifejezően szemlélteti azt is, hogy ha nem vagyunk tudatosak a környezetünkben történtek észlelése során, akkor hiába érzékelünk akár több gyanús jelet is, az nem áll össze egy olyan egységes egészé, amely segíthetne ezen eseményeket megelőzni.¹⁹ Ezen civil szereplők is egyszerű, de erős, figyelemfelhívó szlogeneket adnak programjaiknak (Ismerd a jeleket!), hasonlóan a kormányzati szervekhez.²⁰

A DHS prevenciós tevékenysége során nemcsak a megelőzésre, hanem a bekövetkezett terrortámadások során követendő, a károk minimalizálását elősegítő biztonságtudatos magatartással kapcsolatos ismeretek átadására is kiemelt hangsúlyt fektet, amelyhez számtalan módszert: kézikönyvet,²¹ szóróanyagot²² és videót²³ is felhasznál. Az ennek kapcsán életre hívott üzenet, a „Fuss! Rejtőzz! Harcolj!” országokon, kontinenseken átívelő, standard mottó lett, aminek utolsó üzenete („Harcolj!”) finomodhat a társadalmi kultúra függvényében, mint látjuk azt például a brit gyakorlat kapcsán.

E projektek eredményessége kapcsán figyelmet érdemel az a tényező, hogy egyes állampolgárok tartanak a hivatalos szervekkel való közvetlen, nem anonim

¹⁵ *Internal Lockdown*. Elérhető: www.youtube.com/watch?v=XzAfl7lt8RY (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

¹⁶ *Just Another Day: How to Survive an Active Shooter Event on Campus*. Elérhető: www.youtube.com/watch?v=OP71n_8Lh4&+https%3A%2F%2F (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

¹⁷ *Helping Children Cope With Terrorism*. NASP. Elérhető: www.nasponline.org/resources-and-publications/resources-and-podcasts/school-climate-safety-and-crisis/mental-health-resources/war-and-terrorism/helping-children-cope-with-terrorism (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

¹⁸ *Best Practice Considerations for Schools in Active Shooter and Other Armed Assailant Drills*. NASP. Elérhető: www.nasponline.org/resources-and-publications/resources-and-podcasts/school-climate-safety-and-crisis/systems-level-prevention/best-practice-considerations-for-schools-in-active-shooter-and-other-armed-assailant-drills (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

¹⁹ *Sandy Hook Promise: Gun violence warning signs*. Elérhető: www.youtube.com/watch?v=9qyD7vjVfLI (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

²⁰ *Know the Signs Programs*. Elérhető: www.sandyhookpromise.org/prevention-programs2 (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

²¹ *Active Shooter – How to Respond*. Elérhető: www.dhs.gov/xlibrary/assets/active_shooter_booklet.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

²² *Run, Hide, Fight*. Elérhető: www.dhses.ny.gov/translate/documents/Run%20Hide%20Fight%20English.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

²³ *Run, Hide, Fight. UM-Dearborn Active Attacker Training Video*. Elérhető: www.youtube.com/watch?v=4f-ROt0cfnk (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

kapcsolatfelvételtől. Az is előfordul, hogy nem szívesen beszélnek valakivel, jobban szeretik a személytelen kapcsolat lehetőségét. Amennyiben a bejelentéseket névtelenül, írásban is megtehetik, akkor nyitottabbak az együttműködésre. Léteznek a magánszektorból érkező ilyen kezdeményezések, például egy applikáció, amelyen keresztül a gyanús adatok megadása névtelenül, esetleg kép csatolása mellett is megtehető.²⁴

2.2. Egyesült Királyság

Az Egyesült Királyságban a 21. század első két évtizedében többször fordultak elő a korábbi, politikai célzatú terrorincidensek mellett kifejezetten a lakosság egésze ellen irányuló, új típusú támadások, amelyek kiszámíthatatlanabbak voltak és nagyfokú félelmet keltenek. Ez itt is elindított egy előremutató gondolkodást a rendészet területén a terrorprevenációs szemlélet széles körű terjesztését illetően. Ahhoz azonban, hogy a gondolkodásban idáig eljussanak, a terrortámadások megjelenésén túl ösztönzőleg hatott az USA prevenációs tapasztalata, illetve a terrorprevenáció evolúciós folyamatának felgyorsulása. A terror elleni fellépés eredményessége érdekében a rendészeti szervek és testületek munkáját összehangolni, észszerűsíteni és korszerűsíteni kellett.

Az Egyesült Királyságban a Nemzeti Rendőri Vezetők Tanácsa (*National Police Chief's Council – NPCC*) a terrorizmus, a szervezett bűnözés és a nemzeti vészhelyzetek elleni reagálást koordináló szerv,²⁵ amelynek keretében a terrorprevenációs szemlélet hatékony terjesztése érdekében megalakult a Nemzeti Terrorizmus Elleni Biztonsági Hivatal (*National Counter Terrorism Security Office – NaCTSO*).²⁶ Ez a rendőri egység olyan terrorellenes biztonsági tanácsadói hálózatot működtet, ahol ma közel 200 terrorizmus elleni biztonsági tanácsadó tevékenykedik. Elsődleges feladatuk a segítségnyújtás és a támogatás a terrorizmus elleni küzdelemhez, a terrortámadásnak kitett helyek azonosítása, a sérülékenységi felmérése és értékelése.

A NaCTSO együttműködik a magánszektorral, amelynek képviselői részt vehetnek a rendészeti szakemberek által tartott, a terrortámadás megelőzésére felkészítő, benne a terrorgyanús jelek felismerését segítő, a támadás esetén javasolt reagálási tanácsokat bemutató előadásokon, képzéseken. Ezek a személyek aztán vállalják a munkatársaik felkészítését, a veszéllyel való megismertetésüket, illetve a környezet védelmének fokozását a támadás elhárítása és az esetleges károk mértékének és áldozatok számának minimalizálása érdekében. A NaCTSO speciális kiadványokkal is támogatja a terrorcselekmények elleni sikeres védekezést, például a különféle szállítási módokra vonatkozó²⁷ vagy kifejezetten a biztonsági vezetőknek szóló

²⁴ *How to Fix See Something Say Something to Enhance Public Safety*. ELERTS Corp. Elérhető: <https://elerts.com/see-something-say-something-public-safety/> (A letöltés dátuma: 2020. 05. 08.)

²⁵ *About NPCC*. National Police Chief's Council. Elérhető: www.npcc.police.uk/About/AboutNPCC.aspx (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

²⁶ *About us*. National Counter Terrorism Security Office. Elérhető: www.gov.uk/government/organisations/national-counter-terrorism-security-office/about (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

²⁷ *Protecting Crowded Places from Terrorism*. Elérhető: www.gov.uk/government/collections/crowded-places (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

tájékoztatókkal.²⁸ Emellett, egyéb zsúfolt helyek terrorjellegű védelmét érintően is megfogalmaz írásban javaslatokat.²⁹

A gazdasági szereplők mellett a civil, például gyermekvédelmi szervezetek, is felvették a kesztyűt a terrorizmus elleni küzdelemben. Az alapgondolat, hogy a biztos rossz ismerete még mindig jobb, mint a bizonytalanság, ezért a legkisebbek felkészítése arra, mi az a terrorizmus, illetve mivel járhat, megjelent igényként a társadalomban. A Nemzeti Társaság a Gyermekkel Szembeni Kegyetlenkedés Megelőzésére (*National Society for the Prevention of Cruelty to Children – NSPCC*)³⁰ nevű szervezet a gyermekvédelemmel kapcsolatos témák sorába felvette a terrorizmus problémakörét is. Ennek részeként, amellett, hogy tájékoztatást ad a brit terrorellenes programok főbb elemeiről, tanácsokkal is ellátja a szülőket ahhoz, hogyan beszéljenek gyermekeikkel a terrorizmus jelentette veszélyekről.

A NaCTSO a technológiai vívmányokat kihasználva számos olyan megoldással is jelentkezett, amely a lakosság széles köréhez eljuthat. Elindította a Terrorellenes Cselekvés kampányát (*Action Counters Terrorism – ACT*),³¹ amelynek célja a lakosság terrorszemponitú biztonságtudatosságának fokozása. Ezen belül meghirdette a „Maradj Biztonságban!” programot, amelynek egyik célközönsége a nagyobb létszámú zenés rendezvények látogatói, a nyaralóközönség, illetve a sportesemények résztvevői, akiknek videóknban hívja fel a figyelmét arra, mit tehetnek a biztonságukért terrorhelyzet előtt és közben.³² A projektben megjelennek az USA-nál már említett mottók, a „Ha látsz valamit, mondd el!” és az USA-hoz képest kicsit módosított „Fuss! Rejtőzz! Mondd el!” szlogenek, illetve a tudatosító tevékenységek például fegyveres támadások esetére.³³ Ismert közszereplőket, sportolókat is bevontak ezekbe a kampányaikba.³⁴ A lakosság sikeres megszólítása részeként kiemelt hangsúlyt fektettek a fiatalok terrorszemponitú érzékenyítésére.³⁵

A NaCTSO további fontos projektje az ACT-applikáció,³⁶ amelyen egyrészt a gyanús tevékenységek jelenthetőek be, másrészt a terrorizmus vonatkozásában információforrásként is alkalmazható, amelyben mindenhez magyarázat is társul. A másik egy

²⁸ *Advice for Security Managers during a Heightened Threat Level*. 2017. Elérhető: www.gov.uk/government/publications/advice-for-security-managers-following-a-threat-level-change-to-critical (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

²⁹ *Crowded Places Guidance*. Elérhető: www.gov.uk/government/publications/crowded-places-guidance (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

³⁰ *Protecting children from radicalisation*. Elérhető: www.nspcc.org.uk/keeping-children-safe/reporting-abuse/dedicated-helplines/protecting-children-from-radicalisation (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

³¹ *Action Counters Terrorism*. Elérhető: www.gov.uk/government/news/action-counters-terrorism (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

³² *Staying Safe*. Elérhető: www.counterterrorism.police.uk/safetyadvice/ (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

³³ *Stay Safe Film*. Elérhető: www.gov.uk/government/publications/stay-safe-film (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.); *This is what to do if you're on holiday and there's a terror attack*. Elérhető: www.youtube.com/watch?v=zdSvMCv5STs (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

³⁴ *Run, Hide, Tell: Advice For Young People*. Elérhető: www.youtube.com/watch?v=s3y51Vd4kJ4 (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

³⁵ *Advice For Young People*. Elérhető: www.counterterrorism.police.uk/advice-for-young-people/ (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

³⁶ *Report Terrorist or Extremist Content Online*. Action Counters Terrorism. Elérhető: <https://act.campaign.gov.uk/> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

olyan, a NaCTSO oldaláról elérhető e-learning tanfolyam,³⁷ amely eleinte a gazdasági szereplőknek volt nyitott, ma azonban egy regisztráció után bárkinek (külföldieknek is) elérhető. A tananyag közérthetően és többféle pedagógiai eszköz (elbeszélés, videó, teszt, szöveges leírat) segítségével, sokszínűen és érdekesen segít megérteni és rögzíteni a terrorcselekményekre utaló jeleket, ráutaló magatartásokat, az ezzel összefüggő biztonsági kockázatokat, valamint a különféle támadások során követhető magatartási formákat. A tananyagba a megértést mérő egyszerű tesztek és a minőségbiztosítást szolgáló visszajelző rendszert is beépítették.

Az ACT égisze alatt megjelent egy kiadványsorozat is az oktatási szakemberek számára a terrorizmus elleni fellépés, a tömegrendezvények biztonsága és a fegyveres támadások témaköreiben, valamint a terrorellenes biztonsági tanácsadók és a vállalkozások, helyi közösségek közötti együttműködést érintően.³⁸

2.3. Franciaország

Franciaországban éppúgy, ahogy az Egyesült Királyságban, a 21. században megjelent az új típusú terrorizmus, ami döntően változtatta meg a francia rendészeti és kormányzati gondolkodást a terrorprevenció területén is. Franciaországban a miniszterelnökség alárendeltségében működő Védelmi és Nemzetbiztonsági Főtitkárság (*Secrétariat Général de la Défense et de la Sécurité Nationale* – SGDSN) az egyik központi, koordináló szervezet a nemzetbiztonsági szervezetrendszeren belül, amely többek között terrorprevenációs intézkedések összehangolásával kapcsolatos feladatokat is ellát.³⁹

Franciaországban az úgynevezett VIGIPIRATE⁴⁰ biztonsági terv az, ami a terror jelentette biztonsági kihívások központi eszköze. „A Vigipirate terv az éberség, a megelőzés és a védelem átfogó rendszere, amely az ország összes tevékenységi körét érinti. Minden minisztériumot magában foglal, de a teljes lakosságot is.”⁴¹ A 2015. évi terrortámadásokat követően ezt a tervet megújították, és egyik kiemelt célja lett „A társadalmon belüli biztonsági kultúra kialakítása”. 2016 decemberében kiadtak egy összefoglaló jellegű, nyílt kiadványt a VIGIPIRATE rendszeréről francia és angol nyelveken, amely a helyi hatóságoknak, az állami és civil gazdasági szereplőknek valamint az egész társadalomnak szól. Célja a kollektív biztonsági kultúra kialakítása, az egyéni felelősségvállalás elfogadása.⁴² Az aktuális VIGIPIRATE terv a polgárokat helyezi a nemzetbiztonsági rendszer középpontjába. Egy-két oldalas színes, figyelemfelhívó

³⁷ *CT Awareness eLearning*. Elérhető: www.gov.uk/government/news/act-awareness-elearning (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

³⁸ *Guidance for Educational Professionals*. Elérhető: www.gov.uk/government/collections/guidance-for-educational-professionals (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

³⁹ *Préparer la réponse aux crises*. Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale. Elérhető: www.sgdsn.gouv.fr/missions/preparer-la-reponse-aux-crises/ (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.); *SGDSN in english*. Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale. Elérhető: www.sgdsn.gouv.fr/accueil/sgdsn-in-english/ (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

⁴⁰ A vigipirate a vigilance szóból származik, amely éberséget jelent.

⁴¹ *Le plan Vigipirate public: Faire face ensemble*. Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale. Elérhető: www.sgdsn.gouv.fr/plan-vigipirate/le-plan-vigipirate-public-faire-face-ensemble/ (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

⁴² Uo.

anyagokban tájékoztatják a lakosságot, valamint a különféle üzletágak (gépjárműflotta, autókölcsönzők, kulturális helyek, nyilvános tömegrendezvények stb.) üzemeltetőit, szervezőit, biztonsági szakembereit az új típusú terrorfenyegetésekről, a megelőzésről és az eredményes védekezés gyakorlatáról.⁴³ Képregény típusú,⁴⁴ valamint rövid szóróanyagok⁴⁵ és kis videók is elérhetőek az SGDSN oldalán. 2019 szeptemberétől egy online tudatossági platformot is elindítottak.⁴⁶

Jól látható, hogy a francia megoldás a terrorprevencióval kapcsolatban a második és harmadik szinteken álló szereplők érzékenyítését párhuzamosan végzi, illetve egy minisztériumok közötti koordinációs szervezet hangolja össze az intézkedéseket.

2.4. Izrael

Izraelben már a 20. század utolsó évtizedében megjelentek az új típusú terrortámadások és az ország azóta is folyamatosan ki van téve azoknak, így az izraeli rendészeti szerveknél még az USA-hoz képest is időben előbb megjelent a lakosság terrorszempon-tú felkészítésének szükségessége, a terrorprevenció hangsúlyozása, a probléma preventív kezelésére való törekvés.⁴⁷

Az előző, országokon belüli, állami szervekhez kötött példák után tekintsünk meg egyrészt egy nemzetközi szervezet bevonásával megvalósított, határokon átnyúló bizton-ságtudatossági projektet, másrészt egy gazdasági alapokon álló gyakorlati felkészítő tréninget.

Az Európai Zsidó Kongresszus (*European Jewish Congress – EJC*)⁴⁸ fő céljainak egyike aktívan segíteni a krízishelyzetbe került közösségeiket Európában.⁴⁹ Az Iszlám Állam terrorszervezet és követői által Európában elkövetett támadások első célpontjai között zsidó közösségek szerepeltek, ezek egyike volt Párizsban a Kosher szupermar- ketnél történt terrorcselekmény,⁵⁰ amelynek elkövetése után három évvel ismételtén bekövetkezett egy „évfordulós” támadás.⁵¹ Az EJC felismerve a közösség erejét, a pre- venciósz szemlélet fontosságát, 2015 őszén tárgyalásokat kezdeményezett az Európai

⁴³ *es fiches de recommandations et de bonnes pratiques*. Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale. Elérhető: www.sgdsn.gouv.fr/plan-vigipirate/les-fiches-de-recommandations-et-de-bonnes-pratiques/ (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

⁴⁴ *Les guides*. Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale. Elérhető: www.sgdsn.gouv.fr/plan-vigipirate/les-guides/ (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

⁴⁵ *Les affiches de sensibilisation*. Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale. Elérhető: www.sgdsn.gouv.fr/plan-vigipirate/les-affiches-de-sensibilisation/ (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

⁴⁶ *Comment réagir en cas d'attaque terroriste ?* Elérhető: www.gouvernement.fr/reagir-attaque-terroriste (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

⁴⁷ *Recovery & Resilience: Lessons Learned from Israel – ICT16*. Elérhető: www.youtube.com/watch?v=v3soBCqJ-byE (A letöltés dátuma: 2020. 04. 19.)

⁴⁸ *EP Working Group on Antisemitism (WGAS)*. Elérhető: <https://eurojewcong.org/what-we-do/combating-antisemitism/ep-working-group-on-antisemitism-wgas/> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

⁴⁹ *Protecting Our Communities*. Elérhető: <https://eurojewcong.org/what-we-do/protecting-our-communities/> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

⁵⁰ Noah Rayman: *Kosher Grocery Hostage Crisis Confirms Worst Fears of French Jews*. 2015. Elérhető: <https://time.com/3661697/paris-terror-attack-kosher-grocery-jewish/> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

⁵¹ *Paris kosher store destroyed by fire on attack anniversary*. 2018. Elérhető: www.bbc.com/news/world-europe-42622329 (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

Rendőrségi Hivatallal (*European Police Office* – Europol) a zsidó közösségeket ért erőszakos terrortámadások miatt.⁵² Értékelésük szerint az ellenük irányuló támadások az egész európai társadalomra kihatnak, ezért a bűncselekmények monitorozását, a sérülékeny közösségek fokozottabb védelmét tűzték zászlójukra. Az Europol nyitott volt az együttműködésre, így közös megelőzési, védelmi tervek kezdtek el kidolgozni. A terrorprevenció fontossága egyéni szinten a zsidó közösségeken belül már régóta erős, ezért az Európában ellenük irányuló támadások következményeként érthető, hogy szervezetileg is keresték a kapcsolatot az EU központi rendészeti szervével.

2019 márciusában, Brüsszelben, egy konferencián mutatta be az EJC Biztonsági és Krízis Központja (*EJC Security and Crisis Center* – EJC SACC)⁵³ a programját, számos EU-s intézmény és szektorszereplő előtt, erősítve bennük a terrorprevenációs programjuk mottójául választott üzenetük („Együtt nagyobb biztonságban vagyunk!”) lakosság irányába történő továbbításának fontosságát.⁵⁴ Dr. Moshe Kantor, az EJC elnöke szerint: „A konferencia célja az érintettek közötti ismeretek és együttműködés fokozása, valamennyi európai polgár biztonságának javítása érdekében.” A kezdeményezés eredményeként a weboldalukon több nyelven elérhető kis videókon keresztül irányítják rá a lakosság figyelmét a várható veszélyekre és az ilyen helyzetekben ajánlott cselekvésre⁵⁵ az alábbi témákban: gyanús tárgy, aktív lövöldöző, adatvédelem, gépjárművel tömegbe hajtás, gyanús magatartás, gyermekrablás, gyűlölet-bűncselekmény, hamis személyazonosság a weben, radikalizáció és az újraélesztés. Emellett egy olyan felületet is működtetnek, amelyen keresztül a sértettek vagy szemtanúk egy-egy incidenssel kapcsolatosan bejelentést tehetnek.⁵⁶ A projekt a közösségi médiában is megjelenik, amely a fiatalok információszerzési trendjéhez igazodik, így a nyilvánosság nagyobb elérését biztosítja.⁵⁷

A másik példa a Caliber 3 nevű izraeli civil szervezet által, az izraeli hadsereg katonái és nyugdíjazott tisztjei bevonásával külföldi turistáknak szervezett terrorellenes tábor. Ez szemléletességével, testközeliségével és a támadás erőszakosságának közvetlen közelségével mutatja meg, milyen egy terrortámadás a valóságban és milyen esetekben hatékony és célravezető a reagálás, továbbá, hogy az emberek hogyan készülhetnek fel rá. A képzés részeként különböző helyzeteket mutatnak be, amelyek egyik fő üzenete, hogy bárhol és bármikor előfordulhat a terrortámadás bármelyik formája.⁵⁸ Ez a fajta érzékenyítés rendkívül népszerű, ami érthető, hiszen

⁵² *EJC and Europol Discuss Opening Channels in Areas of Mutual Concern*. 2015. Elérhető: <https://eurojewcong.org/ejc-in-action/statements/ejc-and-europol-discuss-opening-channels-in-areas-of-mutual-concern/> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

⁵³ *Security and Crisis Centre*. Elérhető: <https://sacc-ejc.org/> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

⁵⁴ *EJC's Security and Crisis Centre Holds Unprecedented Conference on Security and Resilience*. 2019. Elérhető: <https://eurojewcong.org/ejc-in-action/statements/ejcs-security-and-crisis-centre-holds-unprecedented-conference-on-security-and-resilience/> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

⁵⁵ *Security Awareness – SACC by EJC*. Elérhető: <https://sacc-ejc.org/security-awareness/> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

⁵⁶ *Report an Incident – SACC by EJC*. Elérhető: <https://sacc-ejc.org/incident-report/> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 22.)

⁵⁷ *#togetherwearesafer – Keresés a Twitteren*. Twitter. Elérhető: <https://twitter.com/hashtag/togetherwearesafer> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 22.)

⁵⁸ *Israeli counterterrorism boot camp teaches survival strategy to Mideast tourists*. Elérhető: www.youtube.com/watch?v=DUXfSjV0FE8 (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

amennyiben terrorelhárító szakemberek szimulálnak terrortámadást és mutatják be, hogyan kell azokra reagálni, az hitelesebbé és emberközelibbé, ezáltal elfogadhatóbbá teszi az üzenetet.

3. Következtetések és záró gondolatok

A terrorcselekményekkel kapcsolatos biztonságtudatosság egy megfelelő gondolkodásmód és egy figyelmes és koncentrált állapot, ami azonban a gyakorlatban ennél mégis sokkal több és komplexebb. A biztonságtudatossági programok egyik kiemelt célja – az ahhoz szükséges ismeretek átadásán túl – az emberi figyelem és észlelés fejlesztése. A definíciók nem mondják el, hogy a terrortudatosság a gyakorlatban hogyan alakul és miként lehet a biztonságot, felkészültséget vagy ellenálló képességet formálni. Ezt a feladatot elsődlegesen az első szinten található rendészeti, kormányzati szervezetek kell hogy ellássák.

A bemutatott külföldi példákon keresztül több megoldást megismerhettünk arra vonatkozóan, hogy a terrortámadást elszenvedő országok és nemzetek milyen eszközrendszert, struktúrát választottak a terrorprevenációs szemlélet terjesztésére, a társadalmi csoportok érzékenyítésének céljával. Bármely eszközt vagy módszert is nézzük azonban meg, az állandóságot a humán tényező jelenti, amelynek szerepe nem elhanyagolható, hiszen minden mellett és mögött megtalálható, személyes megjelenéssel, kampánnyal támogatja azokat.

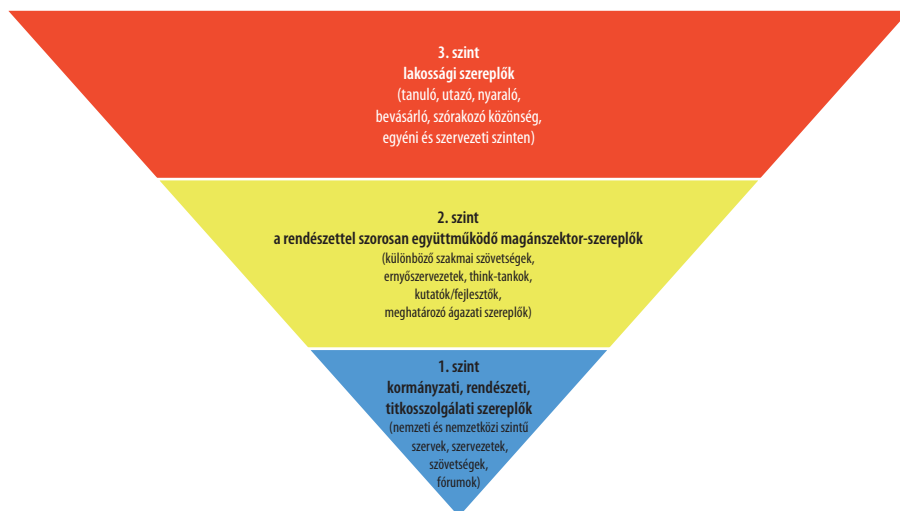
A bemutatott példák mindegyikénél elmondható, hogy a kormányzattal, a rendőrséggel, a titkosszolgálatokkal, nemzeti és EU-s szinten egyaránt szorosan együttműködnek a terrorpreveníciót dedikáltan folytató kormányzati/minisztériumi/féllállami szervek. Közös nevező továbbá a bemutatott országok biztonságtudatossági programjait illetően, hogy azokat nem az elhárító szolgálatok koordinálják.

A terrorjellegű biztonságtudatosítás több szinten értelmezhető (1. ábra). A hatékony megelőzés érdekében a prevenációs tevékenységben a rendészeti szervek mellett a magánszektornak és a társadalomnak is részt kell vennie. Egyértelműen megállapítható, hogy a második szinten elhelyezkedő magánszektor-szereplők ott vannak a háttérben támogatóként megoldásaikkal, speciális tudásukkal, illetve közvetítőként a rendészet és a munkavállalók között.

A kampányokban a szintenkénti tagolás mellett az ismeretanyag mennyiségének, tartalmának és a közvetítő csatornák tekintetében is differenciálni szükséges. A lakosság irányába folytatott kampányok során pedig, mivel közvetett módon kell nagyszámú állampolgárt megszólítani, az egyszerű, könnyen érthető, lényegre törő üzenetekre kell törekedni.

A biztonság területén, azon belül is kiemelten a prevenációs jellegű befektetéseknél nagyon nehéz kimutatni, hogy a ráfordított költség és a realizálható haszon arányban állnak-e egymással. Ettől függetlenül a terrorcselekmények folyamatos jelenléte Európában, az ilyen jellegű cselekmények által okozott károk nagysága és sokrétűsége, a terrorcselekmények előrejelzésében meglévő nagyfokú bizonytalanság, valamint az, hogy az ilyen jellegű projektek eredményességéhez jelentős idő szükséges, indokolhatja egy, a társadalom egészét célzó, szisztematikusan felépített,

rendszeresen működő, tagolt biztonságtudatosítási kampány elindítását, folytatását. Mindezt Európa olyan országaiban is, ahol jelenleg nincs közvetlen, jelentős terrorfenyegetettség, illetve az ilyen jellegű támadások száma elenyésző volt eddig. Ezt elsődlegesen nemzeti szinten kell folytatni a nemzetpolitikai, ideológiai, kulturális jellemzőkhöz igazítva, másodsorban pedig nemzetek feletti szinten, a standardként kezelhető megoldásokat illetően.

1. ábra

A terrorprevenció szintenkénti tagozódása

Forrás: a szerzők szerkesztése

A biztonságtudatosító kampányok lehetnek célzatosak (ECJ), vagy akár ráhagyásos alapon működő (amerikai, brit, francia), akár határokon átnyúló programok is. Erre a jelenkor információtechnológiai eszközei megfelelő alapot jelentenek, hiszen például az internet lehetővé teszi, hogy szinte bárki, bárhonnán elérje azokat az ismeretanyagokat, amelyeket az egyes országok nyíltan elérhetővé tesznek. Ebből a szempontból érdekes a britek e-learning képzése, amely egy ideig csak brit szervezetek, majd állampolgárok számára volt hozzáférhető, de később ezt feloldották. Talán arra ráeszmélve, hogy amennyiben egy brit felkészítőanyag alapján egy másik, például EU-s tagállam állampolgárainak biztonságtudatosítást tudják növelni, az az adott országba utazó brit állampolgárok biztonsági helyzetére is pozitív hatással lehet.

Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni a nyílt terrortudatosítás kapcsán, hogy amíg az egyik oldalról az állampolgárokat segíti a megelőzésben, addig a másik oldalon a terroristák felhasználhatják az abban található ismereteket a terrorcselekményre való felkészülés, annak végrehajtása, illetve jogellenes tevékenységük rejtése során.

A terrorral kapcsolatos érzékenyítésnek a legfőbb gondolata a közös felelősség. A sikeres terrorelhárító tevékenység nem megvalósítható a magánszektor és a lakosság aktív, támogató részvétele, az egyes állampolgárok ez irányú felelősségvállalása nélkül.

Következő tanulmányunkban bemutatjuk, hogy a nyugati democráciákban bevezetett biztonságtudatossági programok milyen formában köszönnek vissza a terrorprevenációs tevékenység hazai gyakorlatában.

Felhasznált irodalom

Arfsten, Kerrin-Sina: Before, Now, and After the Event of Terror: Situational Terror Awareness for Civilians in US Homeland Security. *European Journal for Security Research*, 5. (2020), 2. 223–258. DOI: <https://doi.org/10.1007/s41125-019-00054-9>

Jaszenszky Nándor: *Mindennapi biztonság*. Budapest, Terrorelhárítási központ, 2019.

Nagy Katalin – Mezei József: A biztonságtudatosítás megjelenése a terrorelhárítás területén. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 7. (2019), 4. 105–117. DOI: <https://doi.org/10.32561/nsz.2019.4.9>

Internetes források

Active Shooter – How to Respond. Elérhető: www.dhs.gov/xlibrary/assets/active_shooter_booklet.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

About NPCC. National Police Chief’s Council. Elérhető: www.npcc.police.uk/About/AboutNPCC.aspx (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

About the Campaign. Elérhető: www.dhs.gov/see-something-say-something/about-campaign (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

About us. National Counter Terrorism Security Office. Elérhető: www.gov.uk/government/organisations/national-counter-terrorism-security-office/about (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

ACT Awareness eLearning. Elérhető: www.gov.uk/government/news/act-awareness-elearning (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

Action Counters Terrorism. Elérhető: www.gov.uk/government/news/action-counters-terrorism (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

Advice for Security Managers during a Heightened Threat Level. 2017. Elérhető: www.gov.uk/government/publications/advice-for-security-managers-following-a-threat-level-change-to-critical (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

Advice For Young People. Elérhető: www.counterterrorism.police.uk/advice-for-young-people/ (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

Best Practice Considerations for Schools in Active Shooter and Other Armed Assailant Drills. NASP. Elérhető: www.nasponline.org/resources-and-publications/resources-and-podcasts/school-climate-safety-and-crisis/systems-level-prevention/best-practice-considerations-for-schools-in-active-shooter-and-other-armed-assailant-drills (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

Comment réagir en cas d’attaque terroriste? Elérhető: www.gouvernement.fr/reagir-attaque-terroriste (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

Crowded Places Guidance. Elérhető: www.gov.uk/government/publications/crowded-places-guidance (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

- September 11 Attacks*. Elérhető: www.history.com/topics/21st-century/9-11-attacks (A letöltés dátuma: 2020. 04. 02.)
- EJC and Europol Discuss Opening Channels in Areas of Mutual Concern*. Elérhető: <https://eurojewcong.org/ejc-in-action/statements/ejc-and-europol-discuss-opening-channels-in-areas-of-mutual-concern/> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)
- EJC's Security and Crisis Centre Holds Unprecedented Conference on Security and Resilience*. 2019. Elérhető: <https://eurojewcong.org/ejc-in-action/statements/ejcs-security-and-crisis-centre-holds-unprecedented-conference-on-security-and-resilience/> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)
- EP Working Group on Antisemitism (WGAS)*. Elérhető: <https://eurojewcong.org/what-we-do/combating-antisemitism/ep-working-group-on-antisemitism-wgas/> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)
- Stephen Loiaconi: *6 tips for preventing and surviving a terrorist attack*. 2015. Elérhető: <https://wjla.com/news/nation-world/6-tips-for-preventing-and-surviving-a-terrorist-attack> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)
- Guidance for Educational Professionals*. Elérhető: www.gov.uk/government/collections/guidance-for-educational-professionals (A letöltés dátuma: 2020. 04. 02.)
- Helping Children Cope With Terrorism*. NASP. Elérhető: www.nasponline.org/resources-and-publications/resources-and-podcasts/school-climate-safety-and-crisis/mental-health-resources/war-and-terrorism/helping-children-cope-with-terrorism (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)
- If You See Something, Say Something® Awareness Day*. Homeland Security. Elérhető: www.dhs.gov/see-something-say-something/about-campaign/seesay-day (A letöltés dátuma: 2020. 04. 02.)
- If You See Something, Say Something® Campaign Materials*. Homeland Security. Elérhető: www.dhs.gov/publication/if-you-see-something-say-something-campaign-materials (A letöltés dátuma: 2020. 04. 02.)
- Internal Lockdown*. Elérhető: www.youtube.com/watch?v=XzAfL7lt8RY (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)
- Israeli counterterrorism boot camp teaches survival strategy to Mideast tourists*. Elérhető: www.youtube.com/watch?v=DUXFSJv0FE8 (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)
- Just Another Day: How to Survive an Active Shooter Event on Campus*. Elérhető: www.youtube.com/watch?v=OP7l1n_8Lh4&+https%3A%2F%2Fwww.youtube.com%2Fwatch%3Fv=XzAfL7lt8RY (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)
- Rayman, Noah: *Kosher Grocery Hostage Crisis Confirms Worst Fears of French Jews*. 2015. Elérhető: <https://time.com/3661697/paris-terror-attack-kosher-grocery-jewish/> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)
- Le plan Vigipirate public: Faire face ensemble*. Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale. Elérhető: www.sgdsn.gouv.fr/plan-vigipirate/le-plan-vigipirate-public-faire-face-ensemble/ (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)
- Les affiches de sensibilisation*. Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale. Elérhető: www.sgdsn.gouv.fr/plan-vigipirate/les-affiches-de-sensibilisation/ (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

- Les fiches de recommandations et de bonnes pratiques.* Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale. Elérhető: www.sgdsn.gouv.fr/plan-vigipirate/les-fiches-de-recommandations-et-de-bonnes-pratiques/ (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)
- Les guides.* Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale. Elérhető: www.sgdsn.gouv.fr/plan-vigipirate/les-guides/ (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)
- How to Fix See Something Say Something to Enhance Public Safety.* ELERTS Corp. Elérhető: <https://elerts.com/see-something-say-something-public-safety/> (A letöltés dátuma: 2020. 05. 08.)
- Protecting children from radicalisation.* Elérhető: www.nspcc.org.uk/keeping-children-safe/reporting-abuse/dedicated-helplines/protecting-children-from-radicalisation (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)
- Préparer la réponse aux crises.* Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale. Elérhető: www.sgdsn.gouv.fr/missions/preparer-la-reponse-aux-crisis/ (A letöltés dátuma: 2020. 05. 31.)
- Preventing Terrorism: a Millennial Challenge | Sondre Lindahl | TEDxSOAS.* Elérhető: 2020. április 25. www.youtube.com/watch?v=IAkSq1hPM8Q (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)
- Protecting Crowded Places from Terrorism.* Elérhető: www.gov.uk/government/collections/crowded-places (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)
- Protecting Our Communities.* Elérhető: <https://eurojewcong.org/what-we-do/protecting-our-communities/> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)
- Recovery & Resilience: Lessons Learned from Israel – ICT16.* Elérhető: www.youtube.com/watch?v=v3soBCqJbyE (A letöltés dátuma: 2020. 04. 19.)
- Report an Incident – SACC by EJC.* Elérhető: <https://sacc-ejc.org/incident-report/> (A letöltés dátuma: 2020. 05. 22.)
- Report Terrorist or Extremist Content Online.* Action Counters Terrorism. Elérhető: <https://act.campaign.gov.uk/> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)
- Run, Hide, Fight.* Elérhető: www.dhses.ny.gov/translate/documents/Run%20Hide%20Fight%20English.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)
- Run, Hide, Fight. UM-Dearborn Active Attacker Training Video.* Elérhető: www.youtube.com/watch?v=4fROtOcfgnk (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)
- Run, Hide, Tell: Advice For Young People.* Elérhető: www.youtube.com/watch?v=s3y51Vd4kJ4 (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)
- Security and Crisis Center.* Elérhető: <https://sacc-ejc.org/> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)
- Sandy Hook Promise: Gun violence warning signs.* Elérhető: www.youtube.com/watch?v=9qyD7vjvFlI (A letöltés dátuma: 2020.04.25.)
- Security and Crisis Centre.* Elérhető: <https://sacc-ejc.org/> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)
- Security Awareness – SACC by EJC.* Elérhető: <https://sacc-ejc.org/security-awareness/> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)
- SGDSN in english.* Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale. Elérhető: www.sgdsn.gouv.fr/accueil/sgdsn-in-english/ (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

Stay Safe Film. Elérhető: www.gov.uk/government/publications/stay-safe-film (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

Staying Safe. Elérhető: www.counterterrorism.police.uk/safetyadvice/ (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

Take the Challenge. Homeland Security. Elérhető: www.dhs.gov/see-something-say-something/take-challenge (A letöltés dátuma: 2020. 04. 02.)

This is what to do if you're on holiday and there's a terror attack. Elérhető: www.youtube.com/watch?v=zdSvMCv5STs (A letöltés dátuma: 2020. 04. 27.)

#togetherwearesafer – Keresés a Twitteren. Twitter. Elérhető: <https://twitter.com/hashtag/togetherwearesafer> (A letöltés dátuma: 2020. 04. 22.)

Paris kosher store destroyed by fire on attack anniversary. 2018. Elérhető: www.bbc.com/news/world-europe-42622329 (A letöltés dátuma: 2020. 04. 25.)

Know the Signs Programs. Elérhető: www.sandyhookpromise.org/prevention-programs2 (A letöltés dátuma: 2020. 05. 06.)